

Frieri, förlofning och bröllop i Delsbo.

Anteckningar samlade af Einar Spjut och sammanställda

af

K. Rob. V. Wikman.¹

Fåstades torde de gamla bruken och sedvänjorna vid bröllop hafva bibehållit sig i så oförändradt skick som i Delsbo. Därför är det icke alls ovanligt, att än i dag bröllop firas, hvilka blott i detaljer skilja sig från gamla tidens.

Enligt gammal sed plägade gossarna under lördags- och söndagsnätterna² flockvis³ gå ut och hälsa på hos flickorna i loften, sedan de lagt sig.⁴ Voro ynglingarna kända i gården, släpptes de vanligen in. Fanns det bland dem någon, som hade godt öga till en af gårdens flickor, stannade han kvar, då de andra efter en stund bröto upp och fortsatte till nästa gård. Under de timmar, som voro

¹ Dessa notiser hafva insamlats i Delsbo år 1912. Utförligare meddelanden hafva lämnats af Axel Rudolphi (Tomta), Ann-Magret Rudolphi (Vij), Lars Isak Rudolphi och Margta West. Fotografierna äro tagna af musikdirektör Hj. Anjou, Delsbo.

Dels för att åstadkomma en vetenskaplig kontroll, dels för att möjliggöra orientering i det tidigare förefintliga materialet utan att behöfva öfverarbета detta, hafva hänvisningar till äldre bröllopsbeskrifningar från Delsbo socken placerats i en fortlöpande noträcka under texten.

² Jfr Knut Nilsson Lenaeus, Delsboa illustrata eller Delsbo Socken i norra Helsingland, Stlm 1764, (betecknad L): »förr och efter helge-, högtids- och söndagar», s. 197 f. Jfr äfven Sam. Ödman, Hågkomster från hembygden och skolan 4 uppl., Örebro 1861, »Prosten Lenaeus i Delsbo och hans församling på 1760-talet» [tidigare otryckt] (betecknad Ö): »Alla nätter emellan söndag och måndag», s. 92.

³ L, s. 200. »Man klappar med ett visst handalag» och säger därvid: »*Stinta täpp opp*» Ö, s. 95.

⁴ Detta kallades »*liggje*». L, s. 200; gå »*på ligg*» Ö, s. 92.

kvar af natten, fick han vanligen dela bädden med flickan,¹ där de halfklädda lågo till framemot morgonen,² då han försiktigt smög sig därifrån, på det att ingen skulle se honom. I fall stintan icke tyckte om hans sällskap, vände hon honom helt tyst ryggen. Då var det bäst för ynglingen att genast lämna bädden och begifva sig därifrån så obemärkt som möjligt, ty om någon fick veta hans missöde, blef han ohjälpligt utskrattad af sina kamrater.

När den unga mannen en tid tillsammans med de andra hållit på med sina nattliga besök, började han göra en viss flicka sin uppvaktning den ena natten efter den andra. Häraf kunde hon sluta, att ynglingen hade allvarliga afsikter, eller ock lät han henne förstå någonting dylikt. I sådant fall yppade han vanligen sina afsikter för flickans föräldrar. Gillade dessa de ungas förbindelse, brukade de bjuda friaren på frukost, innan han begaf sig från gården. Om föräldrarna däremot icke voro för partiet, förflyttades flickans sofbplats till »innerkammaren» eller det rum, som var beläget innanför föräldrarnas sofrum. I förra fallet sades det om de unga, att de »hade visst»,³ och ingen annan än fästmannen släpptes då in till flickan. Detta kallades äfven »ligga på ära och tro.»

Ynglingen begaf sig sedan någon lördagskväll, då det ej var helg, ensam till flickans föräldrar, medförande brännvin och hvetebröd, hvarmed han trakterade sina blifvande svärföräldrar och fästmän.⁴ Under det de togo för sig, underhandlade han med dem, så godt han kunde.⁵ Vann friaren ja, fäste han stintan genast med ring och andra gåfvor, som han hade med sig, nedlagda i ett med benfötter försedt s. k. gåfvoskrin. Ringen, en s. k. *knoppring*, som fästmän förvarade under förlofnings tiden, var af guld och användes

¹ Jfr den afvikande beskrifningen hos Ödman; »En och samma dräng kunde på samma natt göra tio besök. Hela sänglaget påstod några minuter» Ö, s. 93.

² »Pigans hufvud låg på drängens arm... Den, som vågade någon oanständighet blef ofta utkörd med alarm, och alla pigorna gjorde cause commune...» Ö, s. 93.

³ »*Govänsfolk*» L, s. 202; äfven hos H[erm] H[ofberg], »Delsbo bröllop» i Läsning i hemmet, utg. af Herm. Hofberg, 1880 (betecknad H), s. 135, där uttrycket användes om fästefolket efter den af Lenaeus omtalade simulerade uppslagningen från fästmöns sida. Jfr. nedan.

⁴ H, s. 135.

⁵ Talman har således icke förekommit. L, s. 200 f.

sedan såsom vigselring. Någon särskild förlofningsring brukades icke förr. Först för omkring fyrtio år sedan började en sådan komma i bruk, men den bars i hvart fall icke förrän på lysningsdagen.¹ Skänkerna voro för öfrigt i de flesta fall desamma, nämligen en »låskedja», en förgyld specieriksdaler och ett löfspänne, alla af silfver, samt tre sidenhalsdukar. Bland gåfvorna fanns alltid lin. Smyckena såväl som sidenhalsdukarna skulle flickan bära, när lysning afkunnades, och den grannaste halsduken skulle hon alltid ha på den andra lysningsdagen. Var mannen förmögen, lämnade han ofta skänkerna i en silfverskål.

Ehuru knappast några ord växlats därom, ansågo sig de unga efter gifvandet och mottagandet af dessa gåfvor som förlofvade, och fästmän arbetade flitigt med att spinna, väfva och sy på sin utstyrsel, ty komma tomhändt till sitt nya hem ville hon icke. Sedan fästmän fått allt det hon föresatt sig att göra före bröllopet färdigt, brukade hon erbjuda fästmannen att taga tillbaka alla gåfvorna.² Afslog han då detta anbud, som han naturligtvis alltid gjorde, börjades med ifver tillrustningarna till bröllopet, som vanligtvis hölls i flickans hem. Förlofningskalas förekommo sällan, men då det lystes andra gången, brukade fästmän inbjuda flickorna ur både hennes och fästmannens släkt till ett — man skulle kunna kalla det — afskedskalas, då det var sista gången hon som flicka hade bjudning.

I senare tid har det ock varit brukligt, att då en ung man beslutit att gifta sig, han en söndagsmorgon kläder sig med mera omsorg än vanligt och går till den utvaldas hem samt direkt hos föräldrarna i så få ord som möjligt framställer sitt frieri. Är det då så, att föräldrarna ingenting ha emot partiet, inkallas flickan, som vanligtvis begär en tids betänketid; men om hon känner friaren som en aktningvärd person och om hon ej själf är bunden af löften till någon annan, kan det hända, att hon omedelbart gifver sitt ja. Friaren gifver då uttryck åt sin tacksamhet genom ett trofast hand-

¹ Anna Hjelmström, »Seder och bruk, folktro och sägner, person- och tidsbilder» i Svenska landsmål XI, 4 (betecknad Hj), s. 16.

² Detta bruk uppgifves dock såsom »förlänge sedan bortlagdt»; traditionen därom härstammar påtagligen från L, s. 201 f; jfr H. s. 135.

slag. Därefter begifva sig den nyblifna fästmannen och flickans fader till prästen för att taga ut lysning.

Huru frieri och förlofning än tillgick i Delsbo, skedde det utan att någondera parten visade sig öfverdrifvet känslösam. Olycklig kärlek fanns ej förr i världen, och den, som ej kunde behärska sina känslor, räknades som en stackare och behandlades därefter.

Forna dagars bröllophögtidligheter firades vanligen höst eller vår. Att någon gifte sig vid jul- eller midsommartid ansågs nästan som ett underverk.

Veckan före första lysningsdagen skulle det blifvande brudparets föräldrar ut i bygden för att bjuda till bröllop. Brudens far bjöd då släktingar och vänner till bruden, och brudgummens far gjorde detsamma i hans släkt. Därvid var det vanligt, att de hade med sig bröd, smör, ost, vin och dylikt för att därmed förpläga dem, som skulle bjudas.

Skulle bruden flytta till brudgummens hem, firades bröllopet där, men skulle han flytta till hennes hem, stod bröllopet i hennes fädernegård.¹ Detta räckte vanligen en hel vecka,² om det skulle vara riktigt storartadt. Gästerna samlades alltid på kvällen före den egentliga bröllopsdagen,³ som alltid var en söndag eller helgdag.

Ute på gården vid trappan välkomnades de af det blifvande brudparet.⁴ Bruden, iklädd socknens dräkt, s. k. lagd kjol, rödt klädeslifstycke och silfverbälte om midjan samt med håret uppsatt i nacken, bar en korg på armen, hvarur hon bjöd på smögåsar,⁵ och brudgummen, likaledes iklädd sockendräkten, bjöd på vin och brännvin ur en silfverbägare. Man kunde nu både se och höra, att det skulle bli fest i huset, ty på trappan stod spelmannen och spelade den ena glada låten efter den andra. När gästerna kommo in i huset, togos de emot af *kammarkäringarna* (värdinnorna, vanligen tvenne

¹ I den gård, där brudparet skall ha sin hemvist. L, s. 202.

² 3—7 dagar L, s. 204; 6—7 dagar H, s. 136; 3—7 dagar Hj, s. 22.

³ »Möqvällen» L, s. 203.

⁴ Hj, s. 14.

⁵ Bruden utdelade vid detta tillfälle »grannbullätting» och en bit ost åt hvarje gäst. Hj, s. 14 f.

erfarna grannkvinnor),¹ till hvilka de öfverlämnade *förningen*.² Denna bestod af hvarjehanda matvaror, såsom »smolbulle», »tjockbulle», hvete-kakor, färskost, söt- och skummjölksost, kalfstek, mjölk m. m. Till kammarkäringarnas göromål hörde vidare att se till, att de blyga kvinnliga gästerna försågo sig med hvad som bjöds. Det hörde nämligen till god ton att ej taga för sig efter första bjudningen utan låta truga sig så länge som möjligt, ja, till och med att spänna klackarna mot tröskeln, när kammarkäringarna sökte att med våld föra dem till bordet.

Allt eftersom gästerna anlände, bjödos de att stiga in i storstugan (dagligstugan), där de trakterades med kaffe och hvetebröd samt sedan med smörgås jämte därtill hörande pålägg af ost, tor-kadt kött m. m. Sedan alla gästerna anländt, intogs en kraftig kvällsmåltid, hvarefter man gick till hvila. För en del gäster, som inte fick rum i bröllopgården, hade sängplatser beredts i granngårdarna. För ungdomen blef det dock säkerligen icke så helt med hvilan. Ty för dem bäddades vanligen en *syskonbädd* på en vind eller dylik plats, där de lågo halfklädda och parvis. Minst af allt blef det naturligtvis att sofva. Emedan alltid någon eller några af flickorna drogo sig för att gå dit, voro gossarna flera än flickorna, och då kan man lätt tänka sig, hvad detta skulle ha till följd.³

Tidigt på söndag morgon begaf sig bruden, åtföljd af sina brud-pigor till »frun» i prästgården för att klädas. I äldre tider kläddes nämligen i allmänhet bruden af prästens hustru, som då kallades *brudframma*. Hon var själfskrifven gäst på bröllopet och satt under måltiderna närmast bruden samt lade för henne af de olika rätterna. För omkring femtio år sedan började dock bruket förändras, så att benämningen »brudframma» öfverflyttades på den kvinna (vanligtvis en ung gift kvinna), som biträdde prästfrun vid klädandet af bruden,⁴ och detta har bibehållit sig ända till vår tid. Däri-

¹ Den ena af brudens, den andra af brudgummens släkt. Hj, s. 15. Kallades »*matstillgummor*» och voro till antalet *två*. L, s. 203. *Tre* hustrur af värdfolkets bekanta utsågos till *matstillgummor*. H, s. 136.

² »De skola hafva kost med sig» L, s. 202.

³ Vid detta tillfälle synes en ceremoniell strid om flickorna mellan de gifta och de ogifta männen hafva försiggått. Ö, s. 95 ff.

⁴ Väljes i släkten och är endast hjälpreda vid klädandet af bruden. Hj, s. 15.

genom att komminister Hägglunds änka efter sin mans död för sjuttiofem år sedan bodde kvar i Delsbo, kom befattningen att kläda brudar att öfverflyttas från prästfruarna till den Hägglundska familjen, inom hvilken den sedan gått i arf allt intill våra dagar.

Bruddräkten, som var svart, lånades af brudkläderskan. Bruden pryddes med en mängd konstgjorda blommor, spetsar och granna band, pärlor, silfverspännen och silfverpenningar. Håret doldes fullkomligt af pappersblommor och lösa lockar. Två färgrika silkesdukar fästes vid silverbältet och hängde ned efter sidorna.¹ Fig. 3. Var bruden ungmö, skulle hon bära socknens förgyllda silverkrona.²

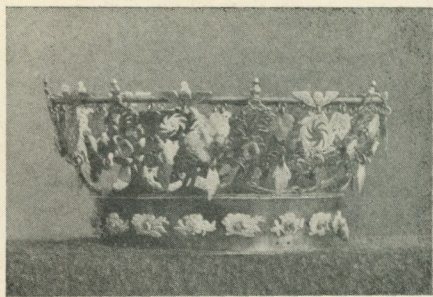
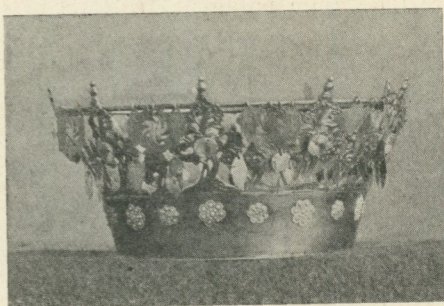

Fig. 1 och 2. Brudkronor från Delsbo.

Det fanns ock en krona af mindre dyrbart ämne. Dessa kronor finnas ännu kvar.³ Fig. 1 och 2. Brudgummen var klädd i hög, svart hatt,⁴ silkesduk om halsen, lång, svart klädesrock,⁵ röd väst, blå knäbyxor, blå klädesstrumpor och låga skor. Fig. 3.

Sedan bruden var klädd, ledsagades hon af prästens fru till kyrkan för att öfverlämnas till brudgummen.⁶ Denne hade äfven

¹ Jfr den utförliga dräktbeskrifningen Hj, s. 15 .

² L, s. 205; Ö, s. 93.

³ Hj, s. 16.

⁴ I äldre tid en svart skinnmössa. L, s. 249 f.

⁵ Före 1760 var brudgummen vid tillfället iförd prästkrage och -kappa. L, s. 204.

⁶ Brudgummen for till prästgården för att hämta bruden jämte prästen till bröllopsgården. I spetsen för brudgumsföljet red en eller två spelmän, som spelade in skaran i brudhuset. Hj, s. 16.

anländt¹ och fördes af prästen fram till koret för att intaga sin plats i den ena brudstolen, samtidigt som brudframman förde bruden till den andra. Brudpigor och -svenner togo sedan de främre bänkarna i besittning, och därefter intogo de öfriga gästerna sina plat-

Fig. 3. Brud- och brudgumsdräkter från Delsbo.

ser. Först efter högmässan försiggick vigseln. Under vigselceremonien höllo brudsvennerna pellen öfver brudparet.² Fig. 4. En af dem höll under vigseln brudgummens hatt. Efter vigseln tågade brudparet

¹ Brud och brudgum redo till och från kyrkan. L, s. 205 f.

² Pellen var af rödt siden och hölls af fyra brudsvenner, två af brudens och två af brudgummens släkt. Hj, s. 16.

först ut ur kyrkan, sedan brudpigor och svenner och därefter hela den öfriga bröllopsskaran. Vid utgången mötte spelmännen och hästhållarna med brudhästarna.¹ Sedan brudparet suttit upp på sina skimlar (sådana skulle brudhästarna alltid vara)² och svenner och pigor gjort sammaledes på sina hästar samt de öfriga tagit plats i åkdonen, företogs återfärden till bröllopgården med spelmännen i teten.³ I senare tid har bröllopsskaran åkt både till och från kyrkan, först brudparet och spelmännen, efter dem föräldrar och släktingar och sist de öfriga gästerna.

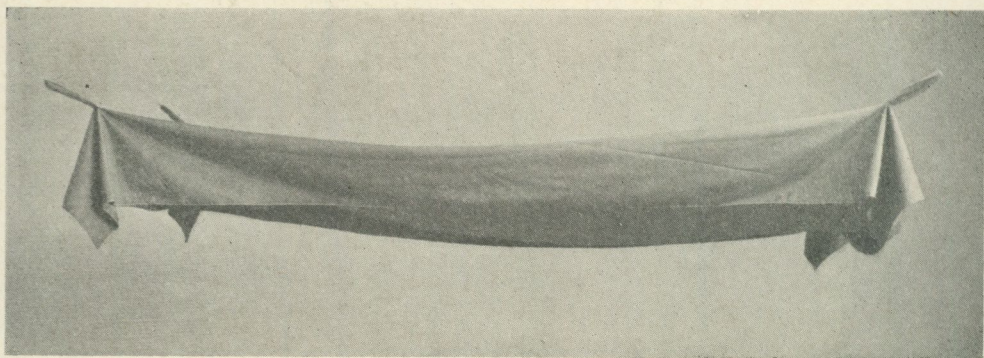

Fig. 4. Brudpell från Delsbo.

Under bröllopet såväl som under förberedelserna iakttago de unga liksom deras anförvandter en hel del »märken», hvarigenom de trodde sig kunna skåda in i framtiden. Då bruden gick för att klädas, höll hon sålunda ett ljus i högra handen. Brann detta lugnt, skulle äfven äktenskapet bli lugnt.

Om ett bröllopståg på vägen till kyrkan först mötte en kvinna, skakade man betänksamt på hufvudet, ty detta var ett dåligt omen

¹ Härvid fägnade bruden med bröd och brännvin dem af socknens jäntor, som hjälpt till vid förberedelserna genom att sticka strumpor och dylikt, men icke blifvit bjudna till bröllopet. Dessa kallades äfven »brudpigor». L, s. 205; H, s. 136.

² Bruden och brudgummen (tillika med hela »brudhofvet», »brudföljet», redo på de yppersta hästar, som i socknen funnos. L, s. 205; jfr. H, s. 136.

³ Kvinnorna skulle stiga af hästen till höger, männen till vänster. L, s. 205 f. Samma uppgift återfinnes hos E. G. W[engelin], Gamla minnen, Gäfle 1893 (betecknad W), s. 102.

för brudparet. Det betydde, att de unga tu skulle få otur i sina sträfvanden.

Likaså ansågs det vara mindre lyckligt att blifva det sista paret i ordningen, om det någon gång var mer än ett brudpar, som skulle vigas. Det hände en gång, att tre par vigdes samtidigt. Nu troddes allmänt, att det sist vigda paret ofta skulle besökas af olyckan. Äktenskapet blef också mycket olyckligt. Efter några års samlefnad i kif och tvedräkt måste de söka skilsmässa.

Tappade bruden under vigseln en blomma eller något annat, som hörde till brudutstyrseln, förebådade detta fattigdom.

Svårigheter och besvär skulle möta bruden, om kronan tryckte hårdt på hennes hufvud, så att den under bröllopsdagen måste ändras.

Om brud och brudgum skildes åt, skulle det ej bli något godt förhållande dem emellan.

Olycksbådande var det äfven, om brudgummen vid vigseln nödgades söka efter ringen. För att ej behöfva göra detta, brukade han bära den å högra handens lillfinger.

Vid utgången från kyrkan var det af vikt för brudgummen att föra sin brud högtidligt. Om brudgummen gick för fort, betydde det, att han skulle bli änkling och sedermera omgift.

Snö i brudens krona bådade rikedom. Regn betydde sorg och tårar; man sade också, att bruden varit »okynnig» mot katten (Vij). Var det däremot yrväder, blefvo de nygifta förmögna, och var det solsken och lugnt, kunde brudparet påräkna lycka och glädje; stormade det, gingo de unga många svårigheter till mötes (Vij).

Att lägga en silfverslant (sexskillning) i den ena af brudens skor, var ett medel att nå rikedom. Enligt en uppgift skulle slanten därvid placeras i brudens *högra* sko (Vij). Slanten fick ej ditläggas af henne själf och ej heller af henne hittas. Det var vanligen ett barn, som skulle taga af bruden hennes skor, och detta erhöll då den funna skatten. Silfverslanten i skon ansågs också kunna skydda bruden för onda makter, i synnerhet gentemot försmådda tillbedjares onda önsknningar. De som ansågo, att slanten förde med sig rikedom, brukade lägga en dylik äfven i brudgummens sko.

För att bruden i framtiden skulle få lycka med kor och kalvar, skulle hon efter hemkomsten från vigseln gå i ladugården och gifva hvarje djur därinne ett stycke bröd eller någonting dylikt. På samma sätt skulle hon förfara med hästarna i stallet. Äfven visthusen besöktes. Hon skulle ock göra en titt in i kokstuga och matkamrar; detta för att främja matlyckan.

Om brudgummen hade god aptit, när middagen stod dukad, sades det, att han alltid skulle erhålla riklig kost.¹

Var det många barn med vid bröllopet, påstods det, att bruden skulle få en stor barnskara.

Bruden skulle med lugn och ro kunna motse framtiden, om hon lyckades somna in några ögonblick med några af brudsmyckena på sig.

Emellertid hade gästerna stigit in i storstugan och undfägnats med kaffe och brännvin. När bruden kom tillbaka från sitt besök i ladugården, öppnades dörrarna till herrstugan, där »stormåle» åts.² Herrstugan var, som namnet antyder, det förnämsta rummet i den tidens bondgårdar. Rummet upptog nära en tredjedel af nedre botten och var rikt prydt med målningar af mer eller mindre konstnärlig art samt ordspråk, som t. ex. »Gack först hjem och se på ditt, och kom sen' och straffa mitt!» I detta rum funnos inga andra möbler än ett skåp, ett större bord, en vändstol samt några vanliga stolar. Här stod nu bröllopsmåltiden dukad på flera bord, som voro sammanställda utefter tre af rummets väggar. På bordet stodo stora smörstaplar uppställda på pallar samt en mängd sötmjölksostar. Dessa voro dock icke afsedda att förtäras af gästerna utan utgjorde ett slags prydnad, som vittnade om husets välmåga. Ty ju rikare gården var, desto flera smörstaplar fanns det på bordet.

Sedan brudparet, prästen och brudframman jämte de närmaste släktingarna tagit plats vid midten af bordet, intogo de öfriga gästerna sina platser, allt eftersom dessa blefvo dem anvisade af kammarkäringarna. Vid matbordet gällde samma ordning som i bröl-

¹ Gäller bruden enl. Hj, s. 19.

² Hj, s. 16.

lopståget. Brudparets anhöriga skulle sitta dem närmast.¹ Endast brud, brudgum och präst använde tallrikar. De öfriga åto ur gemensamma fat. Glas förekommo icke. Vin och brännvin förtärdes med silfverskedar ur silfverskålar, och svagdricka dracks ur muggar och kannor. En korg med träskedar skickades uteder bordet, och ur denna fick hvar och en själf förse sig. Vid bröllopets sista måltid passade brud och brudgum upp gästerna. Annars passade brudpigor och svenner upp vid bordet, och dem ålåg det äfven att bära maten från kokstugan och se till att vin och brännvin fanns i bågarna. Att sköta de öfriga dryckeskärlen hörde ej till dem; det skulle *källarvårdarna* göra. Till källarvårdare valdes alltid ett par flickor,² en af brudens och en af brudgummens släktingar. Före måltidens början sjöngs en psalm.³ Rätterna utgjordes af lutfisk med säs, kål eller ärtsoppa, skinka, risgrynsvälling, risgrynskaka eller ostkaka, kalfstek med lingonmos samt till sist smörtårta.⁴ Denna matsedel gällde i hufvudsak under hela bröllopet. Kalfsteken skulle skäras och läggas för gästerna af prästen. När steken bars in, skulle spelmännen spela låtar.

Efter måltiden lämnade brudparet vigselpenningar till prästen. Därefter skulle brudgåfvorna lysas.⁵ Detta tillgick så, att hvar och en trädde fram till brudbordet och antingen lämnade en gåfva i kontanter eller ock blott nämnde hvaraf gåfvan bestod, hvilket jämte namnet på gifvaren upprepades af prästen.⁶ Brudparets föräldrar gingo fram till bordet och lämnade sina gåfvor, som bestodo i ganska ansehlga penningssummor. Understundom upplystes ock vid samma tillfälle, att brudparet af föräldrarna skulle erhålla en ko och en »sängbädda», d. v. s. ett bolster, tvenne kuddar med örngott, tre lakan samt fårskinnsfäll och täcke. Uppräkningsen brukade sluta med »en uppbäddad säng, en ko och 50 riksdaler kontant». Därvid

¹ Jfr Hj, s. 16.

² Hj, s. 15.

³ H, s. 136. Brudsvennerna läste bordsbönen. Anf. st. I senare tid ett barn. Hj, s. 17.

⁴ Hj, s. 17. Jfr H, s. 136.

⁵ L, s. 206; H, s. 136; Hj, s. 18. Detta föregicks af insamling till lasarettet. Fattigpenningar insamlades vid andra bröllopsmiddagen. L, s. 206.

⁶ Jfr Hj, s. 18.

kunde någon gång inträffa, att vederbörande gammelfar, som väl afsmakat »det hemkokade», i det högtidliga ögonblicket riktade folkhumorn genom att vända om ordningen på dessa saker. Det berättas sålunda, att en gubbe ville gifva »en säng, en uppstoppad ko samt 50 riksdaler kontant». Så fortsattes, till dess alla gäster varit framme och lämnat sina gåfvor, hvilka vanligen utgjordes af penningar. Prästen kungjorde, huru mycket hvar och en lämnat, och bruden bjöd gifvarna vin ur en bägare, på samma gång som hon jämte brudgummen reste sig och tackade.

Efter det gästerna sålunda beskattats, vidtog dansen. Ända till omkring år 1840 var det brukligt, att prästen förde bruden under första »brudlåten»,¹ och sedan skulle bruden dansa två låtar med hvarje gäst. Både gamla och unga skulle dansa brudlåtar. Vid tiotiden spisades kväll, och sedan dansades åter till framemot morgonsidan.² Brudlåtarne voro helt korta och gingo alltid i lugn och jämn takt. Mycken dans förekom vanligen på ett bröllop. Glädjen stod högt i tak; glädjerop och stampningar kunde höras på långt afstånd från bröllopgården.

Så snart det började skymma på aftonen, anlände *knutarna* (*knutgubbarna*).³ Dessa tillhörde den manliga delen af traktens ungdom, som kommit för att »se bruden», som det hette. De voro vanligen utklädda i de vidunderligaste masker och dräkter. Emedan de voro fullkomligt oigenkännliga, kunde de gå in i dansstugan och till och med deltaga i dansen. »Knutgubbarna» väckte mycken munterhet bland de vuxna bröllopgästerna och stor förskräckelse bland barnen.

Det öfliga bruket att dansa kronan af bruden tillgick sålunda. Först bildade flickorna en ring, och bruden gick inom densamma med skenbart förbundna ögon. Hon hade därvid en bägare i handen, som hon satte öfver hufvudet på tre flickor. Den flicka, som fick bägaren den tredje gången, skulle då först blifva gift. Därpå bildade käringarna en ring, och bruden skulle nu dansas in i käringståndet.⁴

¹ Hj, s. 18 f. Brudgummen dansade med brudkläderskan. Anf. st. Den sista prästen i Delsbo, som dansat bruddanserna, torde hafva varit prosten Stillmark († 1841).

² Jfr L, s. 206 f; H, s. 136.

³ Hj, s. 20 f.

⁴ Jfr Hj, s. 19. »Ungmorsdans» och ungmorskruden. Hj, s. 20.

Ringdanserna gingo i takt efter fiolmusik i konstfärdiga krokar och krumbukter.

Hade bruden ett gudbarn, skulle hon gifva det en gåfva, vanligen något klädesplagg.¹ Ibland fingo äfven brudparets föräldrar liknande gåfvor. Så skulle t. ex. brudgummen gifva sin blifvande svärmor en sidenhalsduk, som bars på bröllopet.

Då bröllopet började lida mot slutet, hade kammarkäringarna att ombesörja matsäckarna.² Hvarje bröllopgäst, präst, kokerska och alla, som på något sätt tjänat vid bröllopet, skulle nämligen ha med sig hem en duktig matsäck. Dessutom skulle präst, brudsvenner, källarvårdare, kammarkäringar och kokmor erhålla sex alnar väf. Den sista bröllopsdagen plägade alla i bröllopgården *draga långdans*.³ De kunde då under skratt och jubel draga i väg till granngårdarna rundt om alla lador, brunnar och dylikt och så hem igen. Så kom slutligen stunden för afskedstagandet. Vid uppbrottet körde de hästägande gästerna själfva. Att de öfriga fingo skjuts hade man att sörja för i bröllopgården. Från de hemåtdragande skarorna fick man nu höra lika högljudda rop, som man hörde, när dansen gick som muntrast midt under de glada bröllopsdagarna.⁴

¹ En skjorta eller ett lintyg. Hj, s. 14.

² L, s. 204.

³ Springa *»långring»*. Hj, s. 23.

⁴ Beträffande bröllopets avslutning, Hj, s. 23. *»Hovera»*, L, s. 207 f; H, s. 136; W, s. 103.